SISÄMINISTERIÖ 7.12.2016

Asiantuntijalausunto: Stefan Gerkman/Poliisiosasto

Lakivaliokunnan kuuleminen 8.12.2016: HE 252/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle tutkintavankeuden vaihtoehtoja ja järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Esityksen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolakia, rikoslakia, tutkintavankeuslakia, vankeuslakia, henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettua lakia ja syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annettua lakia.

Pakkokeinolain säännöksiä tutkintavankeuden vaihtoehdoista täydennettäisiin lisäämällä lakiin säännökset tehostetusta matkustuskiellosta ja tutkinta-arestista. Tuomioistuin voisi määrätä rikoksesta epäillyn vangitsemisen tai vangittuna pitämisen sijasta teknisin välinein valvottuun tehostettuun matkustuskieltoon, jos matkustuskielto olisi riittämätön pakkokeino ja muut pakkokeinolaissa säädetyt edellytykset täyttyisivät. Tehostettu matkustuskielto voitaisiin määrätä ennen vastaajan tuomitsemista rangaistukseen. Sen jälkeen kun vastaaja olisi tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen, tuomioistuin voisi vangitsemisen tai vangittuna pitämisen sijasta määrätä tuomitun henkilön teknisin välinein valvottuun tutkinta-arestiin, jos pakkokeinolaissa säädetyt edellytykset täyttyisivät ja tuomittu rangaistus olisi vähemmän kuin kaksi vuotta vankeutta. Tutkinta-arestia ei siten voitaisi käyttää kaikkein törkeimmissä rikoksissa.

Tutkinta-arestin valvonnasta vastaisi Rikosseuraamuslaitos. Myös molempien pakkokeinojen teknisestä valvonnasta vastaisi Rikosseuraamuslaitos. Jos tehostettuun matkustuskieltoon tai tutkinta-arestiin määrätty henkilö rikkoisi hänelle asetettuja velvollisuuksia, hänet voitaisiin pidättää ja vangita. Lievissä rikkomustapauksissa tutkinta-arestiin määrätylle voitaisiin antaa kirjallinen varoitus.

Tutkintavankeuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että aikaa, jonka tutkintavankia voitaisiin säilyttää poliisin ylläpitämässä säilytystilassa, lyhennettäisiin nykyisestä ja säilyttämisen edellytyksiä tiukennettaisiin.

Poliisiosasto esittää lausuntonaan seuraavaa:

Poliisin kannalta merkittävin muutos koskee tutkintavankeuslain muutosta, jossa aikaa jonka tutkintavankia voitaisiin säilyttää poliisin ylläpitämässä säilytystilassa, lyhennettäisiin olennaisesti nykyisestä. Tutkintavankia ei saisi säilyttää poliisin tiloissa seitsemää vuorokautta pidempää aikaa, ellei siihen

ole poikkeuksellisen painavaa, tutkintavangin turvallisuuteen tai pakkokeinolain 2 luvun 5 §:n 1 momentin 2 b kohdassa tarkoitetusta esitutkinnan vaikeuttamisvaarasta aiheutuvaa erillään pitämiseen liittyvää syytä.

Noin 46 prosenttia tutkintavangeista oli vuonna 2015 poliisin tiloissa enintään seitsemän päivää ja noin 67 prosenttia alle 14 päivää. Poliisin tiloissa oli vuonna 2015 päivittäin keskimäärin 85 tutkintavankia. Tilanne on pysynyt vuodesta 2010 lähtien tasaisena.

Ehdotettu muutos tarkoittaisi, että poliisi joutuisi panostamaan enemmän esitutkinnan alkuvaiheeseen. Jos esitutkintaa jatketaan vankilassa tai, jos tutkintavanki tuodaan vankilasta poliisiasemalle esitutkintatoimenpiteitä varten, joutuu poliisi huolehtimaan kuljetuksista.

Muilta osin esityksen vaikutukset poliisin toimintaan jäänevät vähäisiksi.

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan vuoden 2018 alusta. Ehdotettujen säännösten voimaantulo edellyttää kuulustelutilojen ja videolaitteiden lisäämistä tutkintavankiloissa. Pohjoisen tilanne on poliisille erityisen haastava.

Poliisihallitus ja Rikosseuraamuslaitos tulevat tekemään tiivistä yhteistyötä varautuessaan tulevaan tutkintavankeus- ja pakkokeinolain muutosten edellyttämiin toimenpiteisiin. Asia on huomioitu virastojen tulossopimuksissa. Rikosseuraamuslaitos yhdessä poliisin kanssa selvittää mahdollisuuksia perustaa Rikosseuraamuslaitoksen hallinnoima tutkintavankeusosasto niihin osiin Suomea, joissa poliisin kuljetusmatkat tulevat pitkiksi.

Poliisiosasto haluaa painottaa, että tutkintavankien siirtäminen vankilaan heti vangitsemisoikeudenkäynnin jälkeen tulisi olla lähtökohtainen, pitemmän aikavälin tavoite. Tutkintavankien säilyttämisestä poliisin säilytystiloissa tulisi luopua kokonaisuudessaan mahdollisimman pian. Suunnittelutyö tulisikin käynnistää välittömästi.